

Кредитування

Жила Надія Михайлівна

https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Guide-book_for_non-bank_financial_institutions.pdf?v=4

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbureport>

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/zagalni-pidhodi-ta-pravila-podannya-zvitnosti-nebankivskimi-finustanovami-do-nbu-pislya-1-lipnya-2020-roku>

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-zavershuje-pidgotovku-do-priynyattya-funktsiy-regulyatora-rinkiv-nebankivskih-finansovih-poslug>

Корисні посилання

Процес реєстрації: <https://tinyurl.com/tce65qz>

Роз'яснення та інструкції: <https://tinyurl.com/sytve7g>

Презентація щодо подання звітності: <https://tinyurl.com/t29o2az>

Відеоінструкція про те, як подавати звітність: <https://youtu.be/nCdqKXno8gw>

Основні поняття

Фінансова послуга – операції з фінансовими активами, що здійснюються в інтересах третіх осіб за власний рахунок чи за рахунок цих осіб, а у випадках, передбачених законодавством, - і за рахунок залучених від інших осіб фінансових активів, з метою отримання прибутку або збереження реальної вартості фінансових активів. (стаття 1 ЗУ «Про фінансові послуги...»)

Фінансовий кредит – кошти, які надються у позику юридичній або фізичній особі на визначений строк та під процент. (стаття 1 ЗУ «Про фінансові послуги...»)

Комерційний кредит: ...розстрочення оплати товарів, робіт або послуг, (Стаття 1057 ЦКУ)

Надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту, є фінансовою послугою, якщо така послуга надана на підставі кредитного договору або іншого договору, який має всі ознаки кредитного договору, визначені [статтею 1054](#) Цивільного кодексу України (кредитний договір). (Пост.КМУ № 913 Ліц умови)

Залучення коштів

фінансова послуга, яка передбачає залучення фінансовою установою фінансових активів на підставі письмового договору з особою (вкладником), яка не є фінансовою установою, із зобов'язанням фінансової установи щодо наступного повернення таких коштів через визначений у договорі строк з виплатою вкладнику процентів (винагороди). (Пост.КМУ № 913 Ліц умови)

Від фіз осіб	Від учасників	Від фін установ	Від юр осіб	Субординований борг та бюджетні
заборонено	дозволено	Не є фін послугою	не заборонено	Не є фін послугою
ЗУ Про фінпосл	ЗУ Про фінпосл	Ліц умови Пос КМУ 913	п.37 Спеціальні вимоги Ліц ум Пост КМУ 913	Ліц ум Пост КМУ 913
Залучати кошти фізичних осіб (крім учасників такої установи) із зобов'язанням щодо їх повернення, у тому числі шляхом отримання		Залучення грошових коштів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення на інших підставах, зокрема отримання	37. Фінансові послуги, які не можуть суміщатися: залучення і кредитування, крім кредитних установ (банки і Кредитні спілки) Фінансові установи, які надають фінансові послуги в частині залучення фінансових активів від юридичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення або надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту: зобов'язані формувати капітал, резерви,	Субординований борг, кошти, отримані з місцевих та державного бюджету юридичними особами з публічного права, не

Позичка (займ)

- Предметом договору позички є **індивідуально визначені речі**, які зберігають свій первісний вигляд протягом періоду користування
- Предмет договору позички передається у **користування**
- Сторони договору позички – **позичкодавець та користувач**
- **Поверненню** підлягає та сама річ, а не інша річ того ж сорту та якості
- Договір позички може бути укладений як **на визначений строк, так і без зазначення строку**. Якщо строк дії договору не визначений відповідно до мети користування річчю, то кожна із сторін може відмовитися від договору у будь-який час, **попередивши іншу сторону за один місяць** (нерухомість – за три місяці);

Позика (ссуда)

- Предметом договору позики - **речі визначені родовими ознаками** (гроші, емісійні цінні папери)
- Предмет договору позики передається у **власність**;
- Сторони договору позики – **позикодавець та позичальник**.
- **Поверненню** підлягає така ж сума грошових коштів або така ж кількість речей того ж роду та такої ж якості.
- Позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві позикау **у строк** та в порядку визначеному договором. **Якщо строк не встановлений договором** або визначений моментом пред'явлення вимоги, позика має бути повернена **протягом 30 днів від дня пред'явлення вимоги** про це.

Особливості позики та кредиту

За **договором позики** одна сторона (позикодавець) передає у власність другій стороні (позичальникові) грошові кошти або інші речі, визначені родовими ознаками, а позичальник зобов'язується повернути позикодавцеві таку ж суму грошових коштів або таку ж кількість речей того ж роду та такої ж якості.

ПОЗИКА: ПРОЦЕНТНА/ БЕЗПРОЦЕНТНА

Позикодавець має право на одержання від позичальника **процентів** від суми позики, якщо інше не встановлено договором або законом.

Договір позики вважається **безпроцентним**, якщо:

- 1) він укладений між фізичними особами на суму, яка не перевищує 50 кратного розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, і не пов'язаний із здійсненням підприємницької діяльності хоча б однією із сторін;
- 2) позичальникові передані речі, визначені родовими ознаками

ПОЗИКА: СТРОКОВА/ БЕЗСТРОКОВА

Договір діє до припинення прав та обов'язків, які з нього виникли (Інформаційний лист Вищого Господарського суду від 07.04.2008 р. № 01-8/211).

За **кредитним договором** банк або інша фінансова установа (кредитодавець) зобов'язується надати грошові кошти позичальникові у розмірі та на умовах, встановлених договором, а позичальник зобов'язується повернути кредит та сплатити проценти

КРЕДИТ ПРОЦЕНТНИЙ

Кредитодавець має право відмовитися від надання передбаченого договором кредиту частково або в повному обсязі у разі порушення процедури визнання позичальника банкрутом або за наявності інших обставин, які явно свідчать про те, що наданий позичальникові кредит своєчасно не буде повернений.

Позичальник має право відмовитися від одержання кредиту частково або в повному обсязі, повідомивши про це кредитодавця до встановленого договором строку його надання, якщо інше не встановлено договором або законом.

КРЕДИТ ДЛЯ ЦІЛЬОВОГО ВИКОРИСТАННЯ

У разі порушення позичальником встановленого кредитним договором обов'язку цільового використання кредиту кредитодавець має право також відмовитися від подальшого кредитування позичальника за договором.

ст. 14 Податкового кодексу України

- **позика – це Грошові кошти, що надаються резидентами, які є фінансовими установами, або нерезидентами, крім нерезидентів, які мають офшорний статус, позичальнику на визначений строк із зобов'язанням їх повернення та сплатою процентів за користування сумою позики;**
- **фінансовий кредит – це Кошти, що надаються банком-резидентом або нерезидентом, що кваліфікується як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають згідно з відповідним законодавством статус небанківських фінансових установ, а також іноземною державою або його офіційними агентствами, міжнародними фінансовими організаціями та іншими кредиторами - нерезидентами юридичній чи фізичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент;**

Відмінність позички-позики-кредиту

Відмінність договору позички від кредиту полягає у визначенні істотних умов:

- Про його предмет, яким можуть бути тільки індивідуально визначені речі, та безоплатність.

Предметом договору позички є:

- Індивідуально визначені речі, які зберігають свій первісний вигляд протягом періоду користування.

Кредит - це:

- Грошові кошти, надані позичальникові в розмірі та на умовах, встановлених кредитним договором, які позичальник зобов'язується повернути кредитодавцю та сплатити проценти.

Згідно якого договору позичальнику у власність передаються гроші на умовах безоплатності та без встановленого строку повернення:

- Позики.

Кредитна лінія

Договір кредитної лінії - це:

- Відкритий договір, дія якого не припиняється з виконанням зобов'язань.

Кредитна лінія може бути –

- відновлювальна
- невідновлювальна

Суб'єкти кредитних відносин

Позичальник – це фізична або юридична особа, яка отримує кошти в кредит і зобов'язана повернути їх у встановлений термін.

Кредитна установа - фінансова установа, яка має право відповідно до закону **про діяльність відповідної фінансової установи** надавати кредити за рахунок залучених коштів.

Фінансова установа - юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг, а також інші послуги (операції), пов'язані з наданням фінансових послуг, у випадках, прямо визначених законом, та внесена до відповідного реєстру в установленому законом порядку.

(пп.1 п.1 ст.1 ЗУ ФП)

Іпотечний кредитор - фінансова установа, крім спеціалізованої іпотечної установи, яка відповідно до законодавства має право надавати кредити (позики), виконання зобов'язань боржників за якими забезпечене іпотекою, та/або яка набула право вимоги за забезпеченими іпотекою кредитами (позиками) від інших осіб.

Які суб'єкти мають право укладати кредитні договори?

•Фінансова установа та позичальник.

Строк

Перебіг строку за кредитом починається:

- З наступного дня після отримання кредиту, якщо інше не передбачено законом або договором.

Перебіг строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок. Стаття 253 Цивільного Кодексу України

Строк – період у часі (визначається годинами, днями, тижнями, місяцями, роками) зі впливом якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

Термін – певний момент у часі (визначається календарною датою) з настанням якого пов'язана дія чи подія, яка має юридичне значення.

Стаття 251-255 Цивільного Кодексу України

Основні принципи кредитування

- **Строковість**
- **Цільове використання**
- **Забезпечення**
- **Повернення**
- **Платність**

Спеціальні вимоги (Пост КМУ 913)

- **37. Фінансові послуги, які не можуть суміщатися з іншими фінансовими послугами, крім випадків, коли таке суміщення дозволено законом, зокрема:**
  - довірче управління фінансовими активами;
  - послуги у сфері страхування. При цьому страховики, які мають право провадити страхову діяльність із страхування життя, не мають права займатися іншими видами страхування;
  - адміністрування недержавних пенсійних фондів, крім випадків суміщення з професійною діяльністю на ринку цінних паперів у частині діяльності з управління активами;
  - управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю;
- **залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення, крім випадків суміщення з наданням фінансових кредитів за рахунок залучених коштів кредитною установою;**
- адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах;
- інші фінансові послуги, визначені законом та/або нормативно-правовими актами Нацкомфінпослуг.
- **38. Господарську діяльність з надання фінансових послуг у частині залучення фінансових активів від фізичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення можуть провадити кредитні спілки виключно після отримання відповідної ліцензії. Іншим фінансовим установам забороняється залучення фінансових активів від фізичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення.**

Істотні умови кредитного договору

Істотні умови договору - визначені законами або необхідні для договорів даного виду, або всі ті умови, за якими згідно із заявою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди

Істотні умови кредитного договору:

- розмір кредиту
- строк надання кредиту
- розмір та умови сплати процентів
- умови надання коштів та умови їх повернення;
- види забезпечення зобов'язань позичальника;
- обов'язки, права і відповідальність сторін щодо видачі та погашення кредиту

Вимоги до договорів

Підстави, порядок та правові наслідки припинення дії договорів про надання фінансових послуг визначаються:

- цивільним законодавством, законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг, а також укладеними відповідно до них договорами

Додаткові вимоги до договорів про надання фінансових послуг фізичним особам встановлює:

- НБУ, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (**Регулятор**)

Виключне право або інші обмеження щодо надання окремих фінансових послуг встановлюються:

- законами про діяльність відповідної фінансової установи та нормативно-правовими актами органів, які здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.

Платежі

- У разі відсутності домовленості сторін у договорі щодо періодичності сплати процентів, то проценти виплачуються

щомісяця до дня повернення кредиту,

Ануїтет – це платіж:

однаковими сумами через однакові проміжки часу і включає частину основного боргу за кредитом та проценти,

Надання (отримання) споживчих кредитів в іноземній валюті на території України забороняється

Проценти за кредитним договором

ЦКУ Ст 1056⁻¹

1. Процентна ставка за кредитом може бути **фіксованою або змінюваною. Тип процентної ставки визначається кредитним договором.**
2. **Розмір процентів, тип процентної ставки (фіксована або змінювана) та порядок їх сплати за кредитним договором визначаються в договорі залежно від кредитного ризику, наданого забезпечення, попиту і пропозицій, які склалися на кредитному ринку, строку користування кредитом, розміру облікової ставки та інших факторів на дату укладення договору.**
{Частина друга статті 1056⁻¹ із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1734-VIII від 15.11.2016](#)}
3. Фіксована процентна ставка є незмінною протягом усього строку кредитного договору.
Встановлений договором розмір фіксованої процентної ставки не може бути збільшено кредитором в односторонньому порядку.
Умова договору щодо права кредитора змінювати розмір фіксованої процентної ставки в односторонньому порядку є нікчемною.

{Частина третя статті 1056⁻¹ із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1734-VIII від 15.11.2016](#)}

Застосування змінюваної процентної ставки

- **4.** У разі застосування змінюваної процентної ставки кредитор самостійно, з визначеною у кредитному договорі періодичністю, має право збільшувати та зобов'язаний зменшувати процентну ставку відповідно до умов і в порядку, встановлених кредитним договором.
- Кредитодавець зобов'язаний **письмово повідомити** позичальника, поручителя та інших зобов'язаних за договором осіб про зміну процентної ставки не пізніш як за 15 календарних днів до дати, з якої застосовуватиметься нова ставка.
- **У кредитному договорі** встановлюється **порядок розрахунку** змінюваної процентної ставки із застосуванням погодженого сторонами індексу.
- Порядок розрахунку змінюваної процентної ставки повинен дозволяти **точно визначити розмір процентної ставки за кредитом на будь-який момент часу** протягом строку дії кредитного договору.
- Кредитор **не має** права змінювати встановлений кредитним договором **порядок** розрахунку змінюваної процентної ставки без згоди позичальника.

Індекс, що використовується у формулі визначення змінюваної процентної ставки, повинен відповідати таким вимогам:

- 5. 1) поточне значення індексу повинно періодично, але не рідше одного разу на місяць, публікуватися в засобах масової інформації або оприлюднюватися через інші загальнодоступні регулярні джерела інформації. Кредитний договір повинен містити посилання на джерело інформації про відповідний індекс;
- 2) індекс повинен ґрунтуватися на об'єктивних індикаторах фінансової сфери, що дозволяють визначити ринкову вартість кредитних ресурсів;
- 3) значення індексу повинно встановлюватися незалежною установою з визнаною діловою репутацією на ринку фінансових послуг.
- 6. У разі застосування змінюваної процентної ставки у кредитному договорі повинен визначатися максимальний розмір збільшення процентної ставки.
- 7. Особливості застосування змінюваної процентної ставки за договором про надання споживчого кредиту встановлюються законом.

{Статтю 1056⁻¹ доповнено частиною сьомою згідно із Законом [№ 1734-VIII від 15.11.2016](#)}

{Кодекс доповнено статтею 1056⁻¹ згідно із Законом [№ 661-VI від 12.12.2008](#) згідно із Законом [№ 661-VI від 12.12.2008](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 1822-VI від 21.01.2010](#); текст статті 1056⁻¹ в редакції Закону [№ 3795-VI від 22.09.2011](#)}

При змінюваній %ставці за споживчим кредитом

кредитодавець зобов'язаний **письмово повідомити споживача, поручителя** та інших зобов'язаних за цим договором осіб про зміну такої ставки **не пізніш як за 15 календарних днів** до дати, з якої застосовуватиметься нова ставка.

- Таке повідомлення має містити:
- підставу зміни розміру процентної ставки,
- нову процентну ставку
- зазначення дати, з якої застосовуватиметься нова ставка.
- новий графік платежів,
- інформацію про зміну розміру майбутніх платежів

Повідомлення споживача про зміну змінюваної процентної ставки

Попереднє повідомлення споживача про зміну змінюваної процентної ставки **не вимагається, якщо** дотримано всіх таких умов (Закон про споживче кредитування):

- 1) договором про споживчий кредит передбачено, що інформація про зміну змінюваної процентної ставки повинна надаватися споживачу періодично у письмовій формі, і строки такого повідомлення визначені цим договором;
- 2) договором про споживчий кредит передбачено, що процентна ставка може змінюватися залежно від зміни погодженого сторонами індексу;
- 3) інформація про індекс оприлюднюється у приміщенні кредитодавця, в якому надаються послуги споживачам;
- 4) зміна змінюваної процентної ставки здійснюється виключно в результаті зміни погодженого сторонами індексу.

У разі неповідомлення споживача про зміну %ставки

при підвищенні процентної ставки кредитордавець не має права вимагати від споживача сплати платежів згідно з новим графіком платежів, розрахованим на підставі підвищеної процентної ставки.

- платежі, що залишаються до сплати, розраховуються за процентною ставкою, що діяла до дати підвищення.

при зменшенні процентної ставки, що призвело до сплати споживачем зайвих грошових коштів згідно з графіком платежів, кредитордавець здійснює зарахування надміру сплачених споживачем коштів до суми основного боргу

! До дати виконання вимог щодо повідомлення споживача

ЗАБОРОНА щодо зміни % ставок

ЗУ Про фінансові послуги Ст.6:

Фінансовим установам **забороняється** в односторонньому порядку **збільшувати розмір процентної ставки** або інших платежів, передбачених кредитним договором або графіком погашення боргу, за винятком випадків, встановлених законом.

Фінансовим установам **забороняється** вимагати дострокового погашення несплаченої частини боргу за кредитом та розривати в односторонньому порядку укладені кредитні договори у разі незгоди позичальника із пропозицією фінансової установи збільшити процентну ставку або інший платіж, передбачений кредитним договором або графіком погашення боргу.

Особливості on-line кредитування

- Урахування вимог щодо реклами та обслуговування клієнтів
- Неможливість застосування договору публічної оферти до кредитного договору, відповідно: публічна частина договору та індивідуальна
- Урахування вимог фінансового моніторингу щодо:
  - верифікації та ідентифікації клієнта;
  - високого ризику при наданні дистанційних послуг;

Правила повинні містити: ...перелік заходів, спрямованих на зменшення ризиків при встановленні ділових відносин та проведенні фінансових операцій, що здійснюються без безпосереднього контакту установи з клієнтом, чи пов'язаних з використанням новітніх технологій, чи інших фінансових операцій з підвищеним ступенем ризику; (п.4.8. Розп. 95)

- Застосування електронного цифрового підпису :
  - Електронна ідентифікація
  - Електронні довірчі послуги
  - Електронний підпис
  - Електронна печатка
  - Іноземні електронні довірчі послуги

(Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII (далі — Закон про ЕДП) набрав чинності 07.11.2018. А його попередник — Закон України «Про електронний цифровий підпис» від 22.05.2003 № 852-IV втратив чинність)

Класифікація кредитів

здійснюється на основі оцінки структури кредитного портфеля та потенційних ризиків.

- 1. За цільовим призначенням :**
  - Споживчі
  - Підприємницькі
  - Іпотечні
- 2. За методами надання :**
  - Відкриті (кредитні лінії)
  - Закриті (фіксовані)
- 3. За рівнем забезпечення :**
  - Незабезпечені (бланкові-штрафні санкції)
  - Забезпечені (застава, гарантія, порука)
- 4. За методами нарахування процентів та основної суми**
  - За базою нарахування
  - За строком нарахування
  - За режимом нарахування процентів і основної суми

Види забезпечення кредитів

Неустойкою (штрафом, пенею) є грошова сума або інше майно (рухоме, нерухоме), які боржник повинен передати кредиторіві в разі порушення боржником зобов'язання.

- **Штрафом** є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання.
- **Пенею** є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення зобов'язання.
- **Порука** – за договором поруки поручитель поручається перед кредитором боржника за виконання ним свого обов'язку у повному обсязі або в частині. Боржник і поручитель відповідають перед кредитором як солідарні боржники.
- **Гарантія** – видається фінансовою установою (гарантом) кредиторі для забезпечення виконання боржником свого обов'язку. Гарант відповідає перед кредитором за порушення зобов'язання боржником.

Гарантія (фінансова послуга) — це:

- Послуга, пов'язана зі згодою однієї сторони угоди (гаранта) взяти на себе відповідальність іншої сторони (принципала перед третьою особою (бенефіціаром) за грошову винагороду (на умовах платності).

В яких випадках припиняється зобов'язання гаранта перед кредитором?

- Сплати кредиторіві суми, на яку видано гарантію.
- Закінчення строку дії гарантії.
- Відмови кредитора від своїх прав за гарантією шляхом повернення її гарантові або шляхом подання гаранту письмової заяви про звільнення його від обов'язків за гарантією.

Застава - це спосіб забезпечення: Зобов'язань боржника.
Предметом застави можуть бути: Майно та майнові права.
Виконання зобов'язання за кредитним договором забезпечується:
Договором, який укладається одночасно з прийняттям зобов'язання, у письмовій формі: застави, поруки, гарантії

Заставою є забезпечення зобов'язань, в силу якого кредитор має право у разі невиконання боржником зобов'язання, забезпеченого заставою, одержати задоволення за рахунок заставленого майна переважно перед іншими кредиторами цього боржника. Предметом застави може бути будь-яке майно (зокрема річ, цінні папери, майнові права, майбутній урожай, приплід худоби тощо).

- **Закладом** є застава рухомого майна, що передається у володіння заставодержателя або за його наказом - у володіння третій особі.

За законодавством відповідальність за схоронність предмету закладу несе: Заставодержатель.

Правове регулювання договорів застави

Договір застави укладається в письмовій формі (ст 1055 ЦКУ).

Право застави виникає з моменту укладення договору застави, а в разі, коли договір підлягає нотаріальному посвідченню - з моменту його нотаріального посвідчення

Нотаріальне посвідчення угод обов'язкове тільки у випадках, передбачених законом.

Договори, що підлягають обов'язковій державній реєстрації, вважаються укладеними з моменту такої реєстрації

(част.3 ст.640 ЦКУ)

Якщо при укладанні договору застави не відбулась оцінка предмета застави договір є дійсним.

Заміна предмета застави може здійснюватися тільки за згодою заставодержателя, якщо інше не встановлено договором або законом

Поняття іпотеки

- Застава нерухомого майна, що залишається у володінні заставодавця або третьої особи (ст. 575 Цивільного кодексу)
- Вид забезпечення виконання зобов'язання нерухомим майном, що залишається у володінні і користуванні іпотекодавця, згідно з яким іпотекодержатель має право в разі невиконання боржником забезпеченого іпотекою зобов'язання одержати задоволення своїх вимог за рахунок предмета іпотеки переважно перед іншими кредиторами цього боржника. Предметом іпотеки може бути право оренди і користування нерухомим майном (Закон Про іпотеку)
- **Нерухоме майно** – земельні ділянки, а також об'єкти, розташовані на земельній ділянці і невід'ємно пов'язані з нею, переміщення яких є неможливим без їх знецінення та зміни їх призначення, а також повітряні і морські судна, судна внутрішнього плавання, космічні об'єкти

Особа до 18 років може мати стосовно нерухомого майна: Право власності та користування.

Вартість забезпечення

Повинна охоплювати:

розмір кредиту,
проценти за весь строк користування кредитом,
витрати, пов'язані з реалізацією

МАРЖА = (сума застави /зобов'язання x 100)—100

Маржа показує наскільки застава перевищує зобов'язання.

Наприклад:

Сума застави = (сума кредиту + проценти) + 40% маржі.

Перевірка застави рухомого майна

Транспорту:

- Документ, що засвідчує право власності
- Страхування
- Опис (стан) та оцінка
- Виписка з Реєстру рухомого майна
- Обов'язковий пройдений техогляд
- Згода дорослих членів сім'ї (дружини \чоловіка)
- Місце зберігання майна

Домашнього майна

- Документ про право володіння (техпаспорт, квитанція і т.д.)
- Місцезнаходження майна
- Опис майна (стан)
- Страхування
- Оцінка майна
- Виписка з Реєстру рухомого майна (у випадку доцільності)
- Згода дорослих членів сім'ї

Перевірка застави товарів в обороті

- Договори, угоди щодо закупівлі товару
- Накладні, рахунки-фактури, що підтверджують закупівлю товару
- Складські довідки про залишки товарів на складі

Перевірка застави нерухомого майна

- Документи, що засвідчують право власності на майно
- (оплатність договору купівлі-продажу)
- Місцезнаходження майна
- Страхування майна
- Опис майна, технічний паспорт
- виписка з Реєстру
- Оцінка незалежного експерта (оцінювача)
- Довідка про відсутність заборгованості по комунальних платежах
- Згода дорослих членів сім'ї
- Відсутність неповнолітніх, які мають право на житло
- Впевненість в тому, що нотаріус перевірів відсутність накладеної заборони
- Наявність додаткового житла

Вимоги щодо оцінки майна

- Оцінка повинна бути проведена **не раніше, ніж за 60 днів** до моменту прийняття рішення про надання кредиту
- Оцінка повинна бути проведена **оцінювачем**, який має у відповідності до діючого законодавства право займатися оціночною діяльністю
- У **звіті** про оцінку повинен міститися аналіз **стану житлового** приміщення та аналіз прилеглої території та інфраструктури
- Обов'язкове визначення **ринкової вартості** на базі «аналогової» оціночної вартості
- Визначення **ліквідаційної вартості**, тобто вартості житла, яку можливо отримати у випадку його термінового продажу

Вимоги ЗУ «Про фін послуги» до договорів ст.6

Договір, якщо інше не передбачено законом, повинен містити:

- 1) назву документа;
- 2) назву, адресу та реквізити суб'єкта господарювання;
- 3) відомості про клієнта, який отримує фінансову послугу: прізвище, ім'я, по батькові, адреса проживання - для фізичної особи, найменування та місцезнаходження - для юридичної особи;
- 5) найменування фінансової операції;
- 6) розмір фінансового активу, зазначений у грошовому виразі, строки його внесення та умови взаєморозрахунків;
- 7) строк дії договору;
- 8) порядок зміни і припинення дії договору;
- 9) права та обов'язки сторін, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання умов договору;
- 9⁻¹) підтвердження, що інформація, зазначена в [частині другій статті 12](#) цього Закону, надана клієнту;
- 10) інші умови за згодою сторін;
- 11) підписи сторін.

Перед укладенням договору повідомити клієнта - у письмовій або електронній формі, та/або на власному веб-сайті , про:

1) особу, яка надає фінансові послуги:

- а) найменування (для фізичної особи - підприємця: прізвище, ім'я та (за наявності) по батькові), місцезнаходження, контактний телефон і адреса електронної пошти особи, яка надає фінансові послуги, адреса, за якою приймаються скарги споживачів фінансових послуг;
- б) найменування особи, яка надає посередницькі послуги (за наявності);
- в) відомості про державну реєстрацію особи, яка надає фінансові послуги;
- г) інформацію щодо включення фінансової установи до відповідного державного реєстру фінансових установ або Державного реєстру банків;
- ґ) інформацію щодо наявності в особи, яка надає фінансові послуги, права на надання відповідної фінансової послуги;
- д) контактну інформацію органу, який здійснює державне регулювання щодо діяльності особи, яка надає фінансові послуги;

2) **фінансову послугу** - загальну суму зборів, платежів та інших витрат, які повинен сплатити клієнт, включно з податками, або якщо конкретний розмір не може бути визначений - порядок визначення таких витрат;

3) договір про надання фінансових послуг:

- а) наявність у клієнта права на відмову від договору про надання фінансових послуг;
- б) строк, протягом якого клієнтом може бути використано право на відмову від договору, а також інші умови використання права на відмову від договору;
- в) мінімальний строк дії договору (якщо застосовується);
- г) наявність у клієнта права розірвати чи припинити договір, права дострокового виконання договору, а також наслідки таких дій;
- ґ) порядок внесення змін та доповнень до договору;
- д) неможливість збільшення фіксованої процентної ставки за договором без письмової згоди споживача фінансової послуги;

4) механізми захисту прав споживачів фінансових послуг:

- а) можливість та порядок позасудового розгляду скарг споживачів фінансових послуг;
- б) наявність гарантійних фондів чи компенсаційних схем, що застосовуються відповідно до законодавства.

Вимоги Ліц.умов до договорів

Фінансова компанія (відповідно до абзацу десятого статті 24 Ліцензійних умов) зобов'язана надавати фінансові послуги на підставі:

- договору, який відповідає вимогам ст 6 Закону України «Про фін. послуги...»,
- статей 11(права споживача - ЗУ «Про споживче кредитування») і 18 (несправедливі умови договору) Закону України «Про захист прав споживачів»,
- статті 1056¹ Цивільного кодексу України,
- інших законів з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг,
- вимогам до договорів про надання фінансових послуг фізичним особам, визначеним Нацкомфінпослуг,
- та положенням внутрішніх правил надання фінансових послуг

ЗУ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг»

Цей Закон визначає правові засади застосування реєстраторів розрахункових операцій (**РРО**) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг. Дія його поширюється на усіх суб'єктів господарювання, їх господарські одиниці та представників (уповноважених осіб) суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції у готівковій та/або безготівковій формі.

Особливості договорів страхування

- ✓ види страхування майна, життя
- ✓ страхова сума
- ✓ франшизи за видами ризиків
- ✓ виключення зі страхових випадків
- ✓ дії позичальника при настанні страхового випадку
- ✓ вигодонабувач

Реалізація предмету застави

Проводиться спеціалізованими організаціями з аукціонів (публічних торгів), якщо інше не передбачено договором, а державних підприємств та відкритих акціонерних товариств, створених у процесі корпоратизації, всі акції яких перебувають у державній власності, - виключно з аукціонів (публічних торгів),

В процесі моніторингу не здійснюється вилучення предмету застави працівниками фінустанови.

Обсяг задоволення претензій кредитора
Якщо в договорі застави не вказаний
обсяг задоволення претензій
кредитора за рахунок заставленого
майна, в такому випадку за рахунок
заставленого майна будуть сплачені сума
кредиту та проценти за користування
кредитом, штрафні санкції та збитки, а
також витрати на здійснення
забезпеченої заставою вимоги.

Додаткові вимоги до фін. установ, які надають фінансові послуги:

- залучення фінансових активів від юридичних осіб із зобов'язанням щодо наступного їх повернення або**
- надання коштів у позику, в тому числі на умовах фінансового кредиту (п КМУ 913)**

68. Фінансова установа відповідно до вимог законодавства формує:

- капітал,**
- резерви,**
- фонди та**
- визначає порядок покриття збитків**

Порядок покриття збитків

З метою покриття втрат від неповернення кредитів формується резерв забезпечення покриття втрат, який визнається резервом, сформованим згідно з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності та використовується на покриття втрат протягом року.

Списання кредитів здійснюється за рішенням фінансової установи у встановленому законодавством порядку.

Покриття збитків, які не можуть бути покриті за рахунок надходжень поточного року, здійснюється за рахунок капіталу в такий черговості:

- залишку нерозподіленого доходу за попередній рік;
- резервного капіталу, сформованого за рахунок частини доходу;
- додаткового капіталу,
- інше

Використання капіталу на покриття збитків здійснюється за результатами фінансового року в зазначеному порядку за рішенням та в порядку визначеному рішенням загальних зборів учасників фінансової установи.

Облік укладених і виконаних договорів

Фінансова установа веде такий облік в електронному вигляді з обов'язковою можливістю роздрукування інформації на будь-який момент, а також забезпечує можливість відновлення втраченої інформації в разі виникнення будь-яких обставин непереборної сили.

Журнал обліку в хронологічному порядку

номер запису,
дату і номер договору,
найменування ю.о. або ф.о. , ідентифікац.код,
розмір фінансового активу,
дата зарахування фін активу на рахунок,
дату закінчення договору

Картка обліку

номер картки,
дату та строк дії договору,
найменування ю.о. або ф.о. , ідентифікац.код, реквізити
вид фінансового активу
відомості про отримані\видані грошові кошти (фін.активи) –
дата, сума, сума винагороди, інших нарахувань (процентна ставка), графік платежів,
нарахування та фактичні сплати

Додаткові вимоги до фінансових установ, які надають фінансові послуги в частині діяльності з адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах

92. Внутрішні правила надання фінансових послуг повинні відповідати вимогам [статті 7](#) ЗУ “Про фінансові послуги...”, [статей 10](#) статей 10, [15](#) статей 10, 15, [18](#) статей 10, 15, 18 і [19](#) ЗУ “Про захист прав споживачів”, а також обов’язково містити такі положення:

- порядок та умови укладення договору про адміністрування ...
- порядок доступу споживачів до документів та інформації, пов’язаної з провадженням ним діяльності з адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах;
- відповідальність уповноважених осіб фінансової установи, до посадових обов’язків яких належить безпосередня робота з учасниками групи та інформування потенційних споживачів фінансової послуги та учасників групи про укладення і виконання договорів про адміністрування.

93. Фінансова установа надає послуги з адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах на підставі договору, який повинен відповідати вимогам [статті 6](#) ЗУ “Про фінансові послуги...” та [статей 10](#) та статей 10, [15](#) та статей 10, 15, [18](#) та статей 10, 15, 18, [19](#) ЗУ “Про захист прав споживачів”. До договору про адміністрування додається **довідка, складена фінансовою установою у довільній формі, про ознайомлення учасника групи з внутрішніми правилами надання фінансових послуг**, яка підписана учасником групи та яка повинна містити дату її складення.

94. Фінансова установа зобов’язана здійснювати всі необхідні заходи для забезпечення надійного зберігання та цільового використання об’єднаних грошових коштів учасників групи, які дозволяється **використовувати фінансовою установою виключно на придбання товарів, а в разі наявності тимчасово вільних коштів вони можуть розміщуватися на депозитних рахунках у банках** окремо від власних коштів фінансової установи. Використання періодичних платежів учасників групи для інших цілей, крім як на виконання зобов’язань перед учасниками групи, забороняється.

95. Сплачені учасником групи **періодичні платежі** не є власністю фінансової установи **та не можуть надаватися фінансовою установою учаснику групи у вільне розпорядження**, за винятком випадків їх повернення внаслідок розірвання договору про адміністрування.

Кредитна політика

Кредитна політика – це стратегія і тактика кредитної установи щодо розміщення залучених коштів в кредити

Кредитна політика – сукупність заходів необхідна для :

- Планування**
- Регулювання**
- Контролювання**
- Адміністрування**

Основними елементами кредитної політики є:

- Стратегія щодо основних напрямків кредитного процесу (Що робити ?)**
- Тактика щодо організації кредитування (Як робити?)**
- Контроль і моніторинг здійснення обраної стратегії і тактики (Перевірка результату)**

Оцінка позичальника

Кредитний скоринг - це:

- Методика оцінки кредитоспроможності позичальника, яка дозволяє визначити вірогідність вчасного повернення кредиту.

Перевірка кредитної історії полягає , зокрема, у

- Встановленні відомостей про особу та виконання особою зобов'язань за кредитними договорами

Методика оцінки позичальника за 5 кредитними факторами

Особистість

Капітал

Кредитоспроможність

Забезпечення

Умови

Особистість

Моральні, етичні, ділові якості

- Чесність
- Надійність
- Вміння вести власну справу – компетентність, навички управління, освіта, досвід
- Інші характерні аргументи (поведінка, логіка,...)

Правове становище позичальника

- Повна правоздатність та дієздатність
- Сімейний стан, наявність утриманців
- Наявність та характер зобов'язань перед третіми особами
- Наявність та правове становище майна, Характеристики майна,
- Характер трудових відносин

Капітал

майновий стан

- заощадження
- нерухомість
- майнові права, інвестиції, цінні папери
- Зобов'язання перед третіми особами (кількість, сума), в тому числі податкові
- Майновий стан інших членів сім'ї

Примітка:

За умови надання підприємницьких кредитів проводиться фінансовий аналіз підприємства:

- баланс,
- звіт про фінансові результати,
- звіт про капітал

Кредитоспроможність

відповідність кредитним вимогам
(здатність вчасно сплатити борг)

Показник покриття боргу $>1,2$

дохід - витрати

кредит + %

Особливості споживчого кредитування

Визначення кредитоспроможності

Показник покриття боргу при використанні прожиткового мінімуму:

Дохід позичальника – прожитковий мінімум

(плата за кредитом + %)

або

Сукупний дохід сім'ї – (прожитковий мінімум x кількість осіб)

(плата за кредитом + %)

Гранично допустимий обсяг зобов'язань при зверненні стягнення – 50% доходу

“стягнення заборгованості може провадитись лише в межах 20% місячної (нарахованої) заробітної плати боржника, а якщо із заробітної плати провадиться кілька стягнень, загальний розмір усіх стягнень не може перевищувати 50% сум належних до виплати боржникові (сума до виплати включає всі премії, надбавки тощо за мінусом обов'язкових відрахувань. (стаття 70 Закону України “Про виконавче провадження від 21.04.1999 р) ⁵⁰

Забезпечення

Критерії вибору забезпечення:

- вид кредиту, термін надання
- правовий статус позичальника
- фінансовий стан позичальника
- ліквідність застави
- реальність задоволення претензій за рахунок застави
- строк звернення стягнення на заставу
- витрати на звернення стягнення на заставу та її реалізацію
- можливість зміни вартості застави протягом часу

Основні умови

Сума	Мета	Строк	Плата (%)	Періодичність	Забезпечення
Визначити суму враховуючи: • кредитоспроможність позичальника • ступінь ризику для позичальника; • фінансові обмеження для КС	Визначити умови, які відповідатимуть цільовому призначенню	Встановити строки сплати, які впливають з кредитоспроможності позичальника	Встановити розмір % ставки та базу нарахування	Скласти графік періодичності сплат, який збігається з обігом коштів позичальника	Вибрати найбільш прийнятну форму забезпечення враховуючи: • ступінь кредитного ризику; • ризик щодо забезпечення

Кредитне рішення

- Особис-   +   -   +   +
- Капітал   +   +   +   +   +
- Кредспр   -   -   +   +   +
- Забезп   +   +   +   -   +
- УМОВИ   +   +   +   +   -

Моніторинг кредитів

Моніторинг кредитів - це:

- Дослідження стану позичальника протягом дії кредитного договору та стану обслуговування ним заборгованості.

Види моніторингу кредитів:

- Плановий та екстрений.

Інструменти, що використовуються для проведення моніторингу кредиту:

- Телефонні розмови, особисті зустрічі, візити.

До основних дій під час проведення екстреного моніторингу належать:

- З'ясування причин прострочення та визначення з чиєї вини позичальника чи кредитора виникла складна ситуація, забезпечення повернення кредиту.

Аналіз кредитного портфеля

Кредитний портфель – це:

- сукупність заборгованості за всіма кредитами (дебіторська заборгованість),

Основні параметри управління кредитним портфелем:

- дохідність і ризик,

Дохідність кредитного портфеля залежить від:

- структури, обсягу кредитного портфеля, рівня процентних ставок,

Списання кредитів здійснюється:

- На підставі рішення фінансової установи відповідно до порядку встановленого законодавством.

Прострочення

Прострочення – це невчасно або не в повному обсязі отриманий платіж,

Оцінка прострочення здійснюється з метою:

- зниження ризику неповернення кредитів,

Основні елементи аналізу причин прострочення:

- інтенсивність та частота,

Складання звіту за простроченими кредитами в першу чергу передбачає:

- визначення рівня кредитного ризику за встановленою методикою,

Вартість прострочення визначається як:

- сума втрат за заборгованістю за кредитом та процентами, а також додаткові витрати на обслуговування прострочення,

За рахунок збільшення прострочення (план/факт) кредитний портфель збільшується,

Рівень прострочення кредитного портфеля визначається як співвідношення заборгованості за простроченими кредитами до кредитного портфеля,

Рівень прострочення (ризик) кредитного портфеля показує ризик втрат кредитного портфеля, якщо прострочені кредити не будуть погашені,

Рівень прострочення платежів визначається як:

- співвідношення суми поточних прострочених платежів за кредитами, строк яких настав в поточному місяці до кредитного портфеля,

Зміни пов'язані з нарахуванням процентів

- 1) У разі пред'явлення вимоги про дострокове повернення кредиту проценти за користування кредитом не нараховуються.
- 2) Після звернення до суду з позовом про дострокове стягнення кредиту неустойка не нараховується

(Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року у справі №310/11534/13-ц, провадження №14-154 цс 18)

- 3) Після прийняття судового рішення про звернення стягнення на предмет застави у якому заборгованість за кредитним договором указана у повному обсязі, проценти за користування кредитом передбачені договором не нараховуються.

(Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року у справі №310/11534/13-ц, провадження №14-154 цс 18)

- 4) Проценти та неустойка за період після розірвання кредитного договору не нараховується.

(Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року у справі №444/9519/12 (провадження №14-10 цс 18; постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року у справі №548/981/15-ц (провадження №14-182 цс 18)).

- 5) Після розірвання кредитного договору, не припиняються окремі зобов'язання сторін, спеціально передбачені для застосування на випадок порушення зобов'язань і після розірвання договору.

(Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року у справі №444/9519/12, провадження №14-10 цс 18; постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року у справі №548/981/15-ц, провадження №14-182 цс 18).

можна на підставі ст.625 ЦК України стягнути з позичальника інфляційні нарахування та 3%річних за користування кредитом (якщо інший розмір процентів не встановлено договором, зокрема, згідно МСФЗ можна нараховувати складний процент на заборгованість (простр.суму і %)

Проценти після закінчення строку кредитування (строку на який надано кредит) не нараховуються

За змістом статті 526, частини першої статті 530, статті 610 та частини першої статті 612 ЦК України для належного виконання зобов'язання необхідно дотримувати визначені у договорі строки (терміни), зокрема щодо сплати процентів, а прострочення виконання зобов'язання є його порушенням.

Відповідно до частини першої статті 1048 кредитодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми кредиту, розмір і порядок одержання яких встановлюються договором. Отже, припис абзацу 2 частини першої статті 1048 ЦК України про щомісячну виплату процентів до дня повернення позики у разі відсутності іншої домовленості сторін може бути застосований лише у межах погодженого сторонами строку кредитування.

Після спливу визначеного договором строку кредитування право кредитодавця нараховувати передбачені договором проценти за кредитом припиняється. Права та інтереси кредитодавця в охоронних правовідносинах забезпечуються частиною другою статті 625 ЦК України, яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання.

(Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року у справі №444/9519/12 (провадження №14-10 цс 18).

ВП ВС відхилила наступні аргументи банку щодо нарахування процентів після закінчення строку кредитування:

- 1) позичальник кошти не повернув,***
- 2) договір не є розірваним або припиненим,***
- 3) згідно умов договору відсутні підстави для припинення щомісячного нарахування відсотків на суму простроченої заборгованості за кредитом як плати за весь час фактичного користування кредитними коштами.***

Таким чином, після закінчення строку кредитування (строк на який надано кредит), проценти за користування кредитом не нараховуються.

З цієї дати можна на підставі ст.625 ЦК України стягнути з позичальника інфляційні нарахування та 3% річних за користування кредитом (якщо інший розмір процентів не встановлено договором, зокрема, згідно МСФЗ можна нараховувати складний процент на заборгованість (прострочену суму кредиту та процентів)

Рекомендуємо звернути увагу на висновки ВП ВС та врахувати їх:

- 1) при нарахуванні процентів за користування кредитами (з метою уникнення непорозумінь із контролюючими органами та позичальниками в частині нарахування процентів після закінчення строку кредитування).***
- 2) у тексті примірних договорів та положення про фінансові послуги;***
- 3) на стадії досудового врегулювання спорів з позичальником в частині нарахування та зупинення нарахування процентів.***
- 4) у судових спрах з позичальниками (з метою уникнення витрат на судовий збір та відмов у стягненні процентів нарахованих після закінчення строку кредитування).***

Проценти після дострокового стягнення кредиту не нараховуються

1) У разі пред'явлення вимоги про дострокове повернення кредиту проценти за користування кредитом не нараховуються.

За змістом статті 526, частини першої статті 530, статті 610 та частини першої статті 612 ЦК України для належного виконання зобов'язання необхідно дотримувати визначені у договорі строки (терміни), зокрема щодо сплати процентів, а прострочення виконання зобов'язання є його порушенням.

Відповідно до частини першої статті 1048 та частини першої статті 1054 ЦК України кредитодавець має право на одержання від позичальника процентів від суми кредиту, розмір і порядок одержання яких встановлюються договором. Отже, припис абзацу 2 частини першої статті 1048 ЦК України про щомісячну виплату процентів до дня повернення позики у разі відсутності іншої домовленості сторін може бути застосований лише у межах погодженого сторонами строку кредитування.

У разі пред'явлення до позичальника вимоги згідно з частиною другою статті 1050 ЦК України право кредитодавця нараховувати передбачені договором проценти за кредитом припиняється. Права та інтереси кредитодавця в охоронних правовідносинах забезпечуються частиною другою статті 625 ЦК України, яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання.

(Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року у справі №444/9519/12 (провадження №14-10 цс 18)).

•Таким чином, у разі якщо ФК вказує у листі (вимозі, попередженні) до позичальника, що позичальник зобов'язаний до певної дати сплатити не лише прострочені платежі, а всю суму кредиту та нараховані проценти, то вважається що з цієї дати строк дії договору припиняється та проценти не нараховуються.

Проценти після дострокового стягнення кредиту не нараховуються

2) Після звернення до суду з позовом про дострокове стягнення кредиту проценти за користування кредитом не нараховуються.

- Після звернення з позовом про дострокове стягнення кредиту, незалежно від способу такого стягнення, змінюється порядок, умови і строк дії кредитного договору. На час звернення з таким позовом вважається, що настав строк виконання договору в повному обсязі. Право кредитора нараховувати передбачені договором проценти за кредитом припиняється, кредитор має право на отримання гарантій належного виконання зобов'язання, відповідно до частини другої статті 625 ЦК, а не у вигляді стягнення процентів та неустойки.
- У такому разі положення абзацу 2 частини першої статті 1048 ЦК України, за яким проценти виплачуються щомісяця до дня повернення позики, не підлягають застосуванню, оскільки між сторонами немає домовленості про порядок повернення позики поза межами строку дії договору.
- Велика Палата Верховного Суду вважає, що наявність судового рішення про дострокове задоволення вимог кредитора щодо всієї суми заборгованості, яке боржник виконав не в повному обсязі, не є підставою для нарахування процентів та пені за кредитним договором, який у цій частині змінений кредитором, що засвідчено в судовому рішенні, а отже, строк дії договору змінився з тридцятого дня з дати, зазначеної на квитанції, яка надається банку відділенням зв'язку при відправленні позичальнику листа з вимогою про дострокове повернення кредиту, сплату процентів за користування ним з повідомленням про вручення, і вважається таким, що має бути виконаним у повному обсязі.
- У такому разі положення абзацу 2 частини першої статті 1048 ЦК України, за яким проценти виплачуються щомісяця до дня повернення позики, не підлягають застосуванню, оскільки між сторонами немає домовленості про порядок повернення позики поза межами строку дії договору.
- *(Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року у справі №310/11534/13-ц (провадження №14-154 цс 18), Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року у справі №202/33292/13-ц, (провадження №14-42цс18))*
- **Таким чином, наявність судового рішення про дострокове задоволення вимог кредитора щодо всієї суми заборгованості, яке боржник виконав не в повному обсязі, не є підставою для нарахування процентів та пені за кредитним договором, який у цій частині змінений кредитором, що засвідчено в судовому рішенні.**
- **Кредитор втрачає право нараховувати проценти за кредитним договором якщо пред'являє вимогу про дострокове повернення кредиту (ч.2.ст.1050 ЦКУ).**

Після звернення до суду з позовом про дострокове стягнення кредиту неустойка не нараховується.

Після звернення з позовом про дострокове стягнення кредиту, незалежно від способу такого стягнення, змінюється порядок, умови і строк дії кредитного договору. На час звернення з таким позовом вважається, що настав строк виконання договору в повному обсязі. Право кредитора нараховувати передбачені договором проценти за кредитом припиняється, кредитор має право на отримання гарантій належного виконання зобов'язання, відповідно до частини другої статті 625 ЦК, а не у вигляді стягнення процентів та неустойки.

Наявність судового рішення про дострокове задоволення вимог кредитора щодо всієї суми заборгованості, яке боржник виконав не в повному обсязі, не є підставою для нарахування процентів та пені за кредитним договором, який у цій частині змінений кредитором, що засвідчено в судовому рішенні, а отже, строк дії договору змінився з тридцятого дня з дати, зазначеної на квитанції, яка надається банку відділенням зв'язку при відправленні позичальнику листа з вимогою про дострокове повернення кредиту, сплату процентів за користування ним з повідомленням про вручення, і вважається таким, що має бути виконаним у повному обсязі.

(Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року у справі №310/11534/13-ц, (провадження №14-154 цс 18, Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року у справі №202/33292/13-ц, (провадження №14-42цс18))

- **Таким чином, наявність судового рішення про дострокове задоволення вимог кредитора щодо всієї суми заборгованості, яке боржник виконав не в повному обсязі, не є підставою для нарахування пені за кредитним договором, який у цій частині змінений кредитором, що засвідчено в судовому рішенні.**

Рекомендуємо звернути увагу на висновки ВП ВС та врахувати їх:

- 1) при нарахуванні процентів за користування кредитами (з метою уникнення непорозумінь із контролюючими органами та позичальниками в частині нарахування процентів після закінчення строку кредитування).*
- 2) у тексті примірних договорів та положення про фінансові послуги;*
- 3) на стадії досудового врегулювання спорів з позичальником в частині нарахування та зупинення нарахування процентів.*
- 4) у судових спорах з позичальниками (з метою уникнення витрат на судовий збір та відмов у стягненні процентів нарахованих після дострокового стягнення кредиту);*

Звернення з позовом про дострокове стягнення кредиту незалежно від способу такого стягнення змінює порядок, умови і строк дії кредитного договору.

- На час звернення з таким позовом вважається, що настав строк виконання договору в повному обсязі. Рішення суду про стягнення заборгованості чи звернення стягнення на заставлене майно засвідчує такі зміни.
- ***(Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року у справі №310/11534/13-ц, провадження №14-154 цс 18)***

Після прийняття судового рішення про звернення стягнення на предмет застави у якому заборгованість за кредитним договором указана у повному обсязі, проценти за користування кредитом передбачені договором не нараховуються.

- Якщо за рішенням про звернення стягнення на предмет застави заборгованість за кредитним договором указана в такому рішенні у повному обсязі, кредитор має право на отримання гарантій належного виконання зобов'язання відповідно до частини другої статті 625 ЦК України, а не у вигляді стягнення процентів.
- *(Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року у справі №310/11534/13-ц, провадження №14-154 цс 18)*

Проценти та неустойка за період після розірвання кредитного договору не нараховується.

- Розірвання кредитного договору припиняє його дію на майбутнє, але не впливає на факти укладення та дії цього договору включно до моменту його розірвання. Тому з моменту розірвання кредитного договору у позичальника залишається обов'язок повернути позивачеві заборгованість, нараховану за цим договором станом на день його розірвання, а кредитодавець втрачає право нараховувати передбачені кредитним договором проценти та неустойку за період після розірвання цього договору. Права й інтереси кредитодавця у правовідносинах з позичальником після розірвання кредитного договору забезпечені частиною другою статті 625 ЦК, яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання.
- ***(Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року у справі №444/9519/12 (провадження №14-10 цс 18; постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року у справі №548/981/15-ц (провадження №14-182 цс 18).***
-
- **Таким чином, після розірвання кредитного договору проценти та неустойка не нараховується. З дати розірвання договору можна на підставі ст.625 ЦК України стягнути з позичальника інфляційні нарахування та 3% річних за користування кредитом (якщо інший розмір процентів не встановлено договором).**

Після розірвання кредитного договору, не припиняються окремі зобов'язання сторін, спеціально передбачені для застосування на випадок порушення зобов'язань і після розірвання договору.

Якщо кредитний договір розірвано у судовому порядку, суд, який розглядає справу, пов'язану з невиконанням зобов'язання за цим договором, зокрема про звернення стягнення на предмет іпотеки, переданий в іпотеку поручителем, зобов'язаний надати оцінку встановленим рішенням суду обставинам щодо розірвання кредитного договору та наслідкам такого розірвання.

У разі розірвання договору зобов'язання сторін припиняються (частина друга статті 653 ЦК України). Якщо договір розривається у судовому порядку, зобов'язання припиняється з моменту набрання рішенням суду про розірвання договору законної сили (частина третя цієї статті).

Отже, розірвання кредитного договору припиняє його дію на майбутнє, але не впливає на факти укладення та дії цього договору включно до моменту його розірвання. Тому з моменту розірвання кредитного договору у позичальника залишається обов'язок повернути позивачеві заборгованість, нараховану за цим договором станом на день його розірвання, а кредитодавець втрачає право нараховувати передбачені кредитним договором проценти та неустойку за період після розірвання цього договору. Права й інтереси кредитодавця у правовідносинах з позичальником після розірвання кредитного договору забезпечені частиною другою [статті 625 ЦК України](#), яка регламентує наслідки прострочення виконання грошового зобов'язання (див. також постанову Великої Палати Верховного Суду від 28 березня 2018 року у справі № 444/9519/12).

Після розірвання кредитного договору з огляду на те, що кредитор повністю виконав умови договору до його розірвання, не припиняються окремі зобов'язання сторін, спеціально передбачені для застосування на випадок порушення зобов'язань і після розірвання договору (див. висновок Верховного Суду України, сформульований у постанові від 9 вересня 2015 року у справі № 6-939цс15), але в обсязі, що відповідає заборгованості, яка існувала до моменту розірвання договору.

Відтак, розірвання кредитного договору має наслідком припинення на майбутнє зобов'язання кредитодавця та позичальника, а також припинення на майбутнє поруки і застави (іпотеки) за обов'язками позичальника, які можуть виникнути, зокрема, за [статтею 625 ЦК України](#) після такого розірвання. Порука та застава (іпотека) не припиняються за обов'язками позичальника щодо заборгованості за кредитом, процентів і неустойки, які існували на момент розірвання кредитного договору. Тобто, розірвання кредитного договору не є підставою для припинення поруки та застави (іпотеки), які можуть забезпечувати виконання зобов'язання, що виникло до моменту такого розірвання.

З огляду на вказане з метою забезпечення прогнозованості правозастосовної практики Велика Палата Верховного Суду, відступає від висновку Верховного Суду України, викладеного у постанові від 9 вересня 2015 року у справі № 6-939цс15.

(Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року у справі №444/9519/12, провадження №14-10 цс 18; постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року у справі №548/981/15-ц, провадження №14-182 цс 18).

•Таким чином, розірвання кредитного договору має наслідком припинення на майбутнє зобов'язання кредитодавця та позичальника, а також припинення на майбутнє поруки і застави (іпотеки) за обов'язками позичальника, які можуть виникнути, зокрема, за статтею 625 ЦК України після такого розірвання. В той же час, порука та застава (іпотека) не припиняються за обов'язками позичальника щодо заборгованості за кредитом, процентів і неустойки, які існували на момент розірвання кредитного договору.

ПОРУКА. ПІДСУДНІСТЬ ЩОДО СПОРІВ ІЗ ПОЗИЧАЛЬНИКОМ ТА ПОРУЧИТЕЛЕМ.

2.1.1. Щодо судової юрисдикції у справах щодо стягнення заборгованості з позичальника та поручителів до 17.12.2017 року.

Право особи заявити однорідні позовні вимоги до кількох відповідачів передбачена у процесуальному законі незалежно від того, чи існує між цими відповідачами солідарне зобов'язання.

Позовні вимоги у цій справі є однорідними та нерозривно пов'язаними з обов'язком належного виконання основного зобов'язання за кредитним договором. Тому ефективний судовий захист прав та інтересів позивача буде можливим за умови розгляду цього спору в межах однієї справи одним судом. Такий розгляд вплине, зокрема, і на ефективність виконання відповідного рішення суду із забезпеченням прав усіх учасників відповідних правовідносин.

За правилами ГПК України у редакції, що була чинною на час розгляду справи у судах першої та апеляційної інстанцій, не передбачалося можливості розгляду справи в порядку господарського судочинства в одному провадженні як стосовно вимог до позичальника - юридичної особи, так і поручителя - фізичної особи, яка є стороною договору, укладеного на забезпечення виконання основного зобов'язання та має солідарні з позичальником зобов'язання, що випливають з кредитного договору та договору поруки.

Зі змісту статті 15 ЦПК України у редакції, яка діяла на час розгляду справи, можна зробити висновок про можливість розгляду таких вимог саме у порядку цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що цей спір, ініційований у суді на підставі процесуальних норм, які діяли до 15 грудня 2017 року, підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства.

Велика Палата Верховного Суду вважає, що захист прав кредитора у справі за його позовом до боржника і поручителя у межах одного виду судочинства є більш прогнозованим і відповідає принципу правової визначеності, оскільки не допускає роз'єднання вимог кредитора до сторін солідарного зобов'язання залежно від суб'єктного складу останнього.

(Постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 року у справі №641/9926/15-ц (провадження № 14-121цс18); від 24 квітня 2018 року у справі №202/29241/13-ц (провадження № 14-118цс18); від 25 квітня 2018 року у справі № 638/13998/14-ц (провадження № 14-88 цс 18); від 30 травня 2018 року у справі № 569/2749/15-ц (провадження № 14-123цс18); від 13 березня 2018 року у справі № 415/2542/15-ц (провадження № 14-40 цс 18); від 21 березня 2018 року у справі № 2-1390/11 (провадження № 14-41цс18) ; від 11 квітня 2018 року у справі № 308/10574/15-ц (провадження № 14-63цс18) ;від 17 квітня 2018 року у справі № 545/1014/15-ц (провадження № 14-54 цс 18) ; від 15 травня 2018 року у справі № 202/33292/13-ц (провадження № 14-42цс18); від 25 квітня 2018 року у справі № 1522/18417/12-ц (провадження № 14-74цс18).

Таким чином, Велика Палата Верховного Суду змінила підхід щодо визначення юрисдикції спорів у яких стягується заборгованість із позичальника та поручителів які є юридичними та фізичними особами.

•У справах рішення в яких прийняте до 15 грудня 2017 року спір за позовом кредитора-юридичної особи до боржника-юридичної особи та поручителів-фізичних осіб про стягнення кредитної заборгованості підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства.

Рекомендуємо врахувати правову позицію ВП ВС кредиторам у яких:

- 1) в судах апеляційної та касаційної інстанції знаходяться подібні цивільні справи про стягнення заборгованості з позичальника фізичної особи та поручителя - юридичної особи або фізичної особи – підприємця та**
- 2) суд першої інстанції чи апеляційний суд відмовив у позові в межах розгляду цивільної справи в частині вимог до поручителя - юридичної особи або фізичної особи – підприємця та**
- 3) рішення про відмову в цій частині позовних вимог прийнято до 15.12.2017 року.**

Щодо судової юрисдикції у справах щодо стягнення заборгованості з позичальника та поручителів після 17.12.2017 року.

З 15 грудня 2017 року у випадку об'єднання позовних вимог щодо виконання кредитного договору з вимогами щодо виконання договорів поруки, укладених для забезпечення основного зобов'язання, спір має розглядатися за правилами господарського чи цивільного судочинства залежно від сторін основного зобов'язання.

З дати набрання чинності ГПК України в редакції Закону України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» від 3 жовтня 2017 року №2147-VIII господарські суди мають юрисдикцію, зокрема, щодо розгляду спорів стосовно правочинів, укладених для забезпечення виконання основного зобов'язання, якщо сторонами цього основного зобов'язання є юридичні особи та (або) фізичні особи-підприємці. У цьому випадку суб'єктний склад сторін правочинів, укладених для забезпечення виконання основного зобов'язання, не має значення для визначення юрисдикції господарського суду щодо розгляду відповідної справи.

(Постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 року у справі №641/9926/15-ц (провадження № 14-121цс18); від 24 квітня 2018 року у справі №202/29241/13-ц (провадження № 14-118цс18); від 25 квітня 2018 року у справі № 638/13998/14-ц (провадження № 14-88 цс 18); від 30 травня 2018 року у справі № 569/2749/15-ц (провадження № 14-123цс18); від 13 березня 2018 року у справі № 415/2542/15-ц (провадження № 14-40 цс 18); від 21 березня 2018 року у справі № 2-1390/11 (провадження № 14-41цс18) ; від 11 квітня 2018 року у справі № 308/10574/15-ц (провадження № 14-63цс18) ;від 17 квітня 2018 року у справі № 545/1014/15-ц (провадження № 14-54 цс 18) ; від 15 травня 2018 року у справі № 202/33292/13-ц (провадження № 14-42цс18); від 25 квітня 2018 року у справі № 1522/18417/12-ц (провадження № 14-74цс18).

Таким чином, з 15.12.2017 року позови кредитодавця про стягнення заборгованості з позичальника - фізичної особи та поручителів (фізичних осіб, фізичних осіб – підприємців, юридичних осіб) розглядаються в судах цивільної юрисдикції.

Позовні вимоги кредитодавця одночасно до юридичних осіб - позичальників та поручителів (фізичних осіб, юридичних осіб) підлягають розгляду у господарських судах за місцем знаходження позичальника.

Підсудність щодо поручителів за різними договорами поруки.

Суди першої й апеляційної інстанцій встановили, що позивач уклав окремі договори поруки. Ці договори не передбачають солідарної відповідальності поручителів між собою. Відтак, вказані особи не несуть солідарної відповідальності перед позивачем.

Відповідальність поручителів перед позивачем є солідарною разом з позичальником як боржником за основним зобов'язанням.

Відтак, з огляду на солідарний обов'язок перед кредитором позичальника-боржника за основним зобов'язанням і поручителів кредитор має право вибору звернення з вимогою до них разом чи до будь-кого з них окремо.

У цій справі заявлені однакові позовні вимоги до кожного з відповідачів щодо стягнення заборгованості за одним кредитним договором солідарно з позичальника та поручителів.

Право особи заявити однорідні позовні вимоги до кількох відповідачів передбачена у процесуальному законі незалежно від того, чи існує між цими відповідачами солідарне зобов'язання. Спільний розгляд позовних вимог кредитора до боржника за основним зобов'язанням і кількох поручителів не створює солідарного обов'язку для останніх.

Позовні вимоги у цій справі є однорідними та нерозривно пов'язаними з обов'язком належного виконання основного зобов'язання за кредитним договором. Тому ефективний судовий захист прав та інтересів позивача буде можливим за умови розгляду цього спору в межах однієї справи одним судом. Такий розгляд вплине, зокрема, і на ефективність виконання відповідного рішення суду із забезпеченням прав усіх учасників відповідних правовідносин.

(Постанова ВП ВС від 27 червня 2018 року у справі № 534/1898/14-ц (провадження № 14-215 цс 18)).

- Таким чином, у межах однієї справи можливий розгляд позовних вимог про стягнення заборгованості з позичальника та поручителів за кількома договорами поруки.**
- Рекомендуємо кредиторам на підставі вищенаведеної позиції ВП ВС звертатися до одного суду - за місцезнаходженням позичальника із позовом про стягнення заборгованості з позичальника та поручителів за декількома договорами поруки. При цьому, у позовних вимогах не вказуйте, що з усіх потрібно стягувати заборгованість у солідарному порядку.**

Щодо припинення поруки

Щодо припинення поруки у разі не встановлення у договорі поруки строку припинення поруки.

- Верховний Суд України у постанові від 17 вересня 2014 року у справі № 6-6цс14 вказав на те, що строк поруки не є строком для захисту порушеного права, а є строком існування зобов'язання поруки. Право кредитора й обов'язок поручителя після спливу строку поруки припиняються. А тому кредитор не може вчиняти жодних дій щодо реалізації його права, зокрема і застосування примусових заходів захисту в судовому порядку. Навіть якщо в межах строку поруки була пред'явлена претензія, і поручитель не виконав вказані у ній вимоги, кредитор не має права на задоволення позову, заявленого поза межами строку поруки, оскільки із його закінченням відповідне право припинилося.
- Відповідно до пункту 1.4 договорів поруки порука припиняється лише у разі належного виконання кредитного договору. Проте ця умова договорів поруки не встановлює у розумінні статті 251 ЦК України строк, зі спливом якого порука припиняється.
- У кредитному договорі (зі змінами відповідно до угоди № 26/17-КР від 8 жовтня 2012 року) визначений строк виконання основного зобов'язання.
- З огляду на це необхідно застосовувати припис частини четвертої статті 559 ЦК України про припинення поруки у разі, якщо у договорі не встановлений строк її дії і якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.
- Після спливу строку виконання основного зобов'язання у позивача виникло право протягом наступних шести місяців пред'явити вимогу до поручителів про виконання порушеного зобов'язання боржника. І після спливу цих шести місяців порука припинилася.
- Позивач у листі до поручителів від 18 серпня 2014 року № 1104/3107 (отриманому 27 серпня 2014 року) пред'явив вимогу поза межами строку, встановленого частиною четвертою статті 559 ЦК України, а до суду звернувся аж 30 березня 2015 року. Відтак, позивач не може просити про захист у судовому порядку його права на виконання основного зобов'язання поручителями.

69

(Постанова ВП ВС від 17 квітня 2018 року у справі № 545/1014/15-ц (провадження № 14-54 цс 18)).

У разі пред'явлення вимог до поручителя більше ніж через шість місяців після настання строку виконання відповідної частини основного зобов'язання, порука припиняється в частині певних щомісячних зобов'язань щодо повернення грошових коштів поза межами цього строку.

1) Припинення поруки пов'язане, зокрема, із закінченням строку її чинності.

За змістом частини четвертої статті 559 ЦК України порука припиняється після закінчення строку, встановленого в договорі поруки. У разі, якщо такий строк не встановлено, порука припиняється, якщо кредитор протягом шести місяців від дня настання строку виконання основного зобов'язання не пред'явить вимоги до поручителя.

Відмовляючи в задоволенні позовних вимог банку до поручителя про стягнення заборгованості за Кредитним договором, апеляційний суд виходив з того, що банк не надав розрахунку заборгованості за Кредитним договором у межах строку дії поруки, тобто протягом шести місяців з моменту настання строку погашення чергового платежу за основним зобов'язанням. При цьому апеляційний суд дійшов висновку, що у разі пред'явлення банком вимог до поручителя більше ніж через шість місяців після настання строку виконання відповідної частини основного зобов'язання в силу положень частини четвертої статті 559 ЦК України порука припиняється в частині певних щомісячних зобов'язань щодо повернення грошових коштів поза межами цього строку.

Такий висновок суду відповідає правовій позиції, висловленій Верховним Судом України у постановках від 17 вересня 2014 року у справі № 6-53цс14, від 20 квітня 2016 року у справі № 6-2662цс15, від 29 березня 2017 року у справі № 6-3087цс16 та в інших.

Велика Палата Верховного Суду погоджується з таким висновком і не вбачає підстав для відступлення від нього.

З огляду на положення другого речення частини четвертої [статті 559 ЦК України](#) можна зробити висновок про те, що вимогу до поручителя про виконання ним солідарного з боржником зобов'язання за договором повинно бути пред'явлено в судовому порядку в межах строку дії поруки, тобто протягом шести місяців з моменту настання строку погашення чергового платежу за основним зобов'язанням (якщо умовами договору передбачено погашення кредиту періодичними платежами). У разі пред'явлення банком вимог до поручителя більш ніж через шість місяців після настання строку для виконання відповідної частини основного зобов'язання в силу положень частини четвертої [статті 559 ЦК України](#) порука припиняється в частині певних щомісячних зобов'язань щодо повернення грошових коштів поза межами цього строку.

(Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року у справі № 408/8040/12 (провадження № 14-145цс18)).

•Таким чином, у договорах поруки, у яких не встановлено строку припинення поруки, порука припиняється щодо кожного платежу по графіку платежів окремо, у разі непред'явлення вимоги кредитора шляхом подання позову до суду, протягом 6 місяців з дня прострочення чергового платежу.

2) Правовідносини поруки не можна вважати припиненими в частині, яка стосується відповідальності поручителя за невиконання боржником окремих зобов'язань за кредитним договором про погашення кредиту до збігу шестимісячного строку з моменту виникнення права вимоги про виконання відповідної частини зобов'язань.

З умов спірного кредитного договору вбачається, що боржник ОСОБА_3 (а відтак і поручителі) узяли на себе зобов'язання повертати суму кредиту рівними частинами щомісяця, шляхом внесення платежів до 02 числа кожного календарного місяця (щомісячними платежами) згідно з графіком платежів.

Тобто, крім установлення строку дії договору, сторони встановили й строки виконання боржником окремих зобов'язань (внесення щомісячних платежів), що входять до змісту зобов'язання, яке виникло на основі договору.

Строк виконання боржником кожного щомісячного зобов'язання згідно із частиною третьою статті 254 ЦК України спливає у відповідне число останнього місяця строку.

Якщо умовами кредитного договору передбачено окремі самостійні зобов'язання боржника про повернення боргу щомісяця частинами та встановлено самостійну відповідальність боржника за невиконання цього обов'язку, то в разі неналежного виконання позичальником цих зобов'язань позовна давність за вимогами кредитора до нього про повернення заборгованих коштів повинна обчислюватися з моменту настання строку погашення кожного чергового платежу.

Оскільки відповідно до [статті 554 ЦК України](#) поручитель відповідає перед кредитором у тому самому обсязі, що й боржник, то зазначені правила (з урахуванням положень частини четвертої [статті 559 цього Кодексу](#)) повинні застосовуватись і до поручителя.

Можна зробити висновок, що в разі неналежного виконання боржником зобов'язань за кредитним договором передбачений частиною четвертою [статті 559 ЦК України](#) строк пред'явлення кредитором вимог до поручителя про повернення боргових сум, погашення яких згідно з умовами договору визначено періодичними платежами, повинен обчислюватися з моменту настання строку погашення кожного чергового платежу.

Оскільки кредитним договором передбачено, що чергові платежі боржник повинен був здійснювати не пізніше 02 числа кожного місяця, а за договором поруки поручитель відповідає перед кредитором у тому ж обсязі, що і боржник за всіма зобов'язаннями останнього за основним договором, тому з часу несплати кожного з платежів починається обрахування встановленого частиною четвертою статті 559 цього Кодексу шестимісячного строку для пред'явлення вимог до поручителя.

У разі пред'явлення вимоги до поручителя більше ніж через шість місяців після настання строку для виконання відповідної частини основного зобов'язання, в силу положень частини четвертої [статті 559 ЦК України](#) порука припиняється в частині певних щомісячних зобов'язань щодо повернення грошових коштів поза межами цього строку.

Разом з тим правовідносини поруки за договором не можна вважати припиненими в іншій частині, яка стосується відповідальності поручителя за невиконання боржником окремих зобов'язань за кредитним договором про погашення кредиту до збігу шестимісячного строку з моменту виникнення права вимоги про виконання відповідної частини зобов'язань.

З аналізу частини четвертої [статті 559 ЦК України](#), можна зробити висновок, що застосоване в цій нормі поняття «строк чинності поруки» повинне розглядатися як строк, протягом якого кредитор може реалізувати свої права за порукою як видом забезпечення зобов'язання.

(Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, у справі № 758/6863/14-ц (провадження № 14-224цс18).

Незазначення в резолютивній частині судового рішення початкової ціни предмета іпотеки в грошовому вираженні не є безумовною підставою для його скасування

(Постанова ВП ВС від 21 березня 2018 року у справі №235/3619/15-ц, провадження №14-11 цс 18).

Суди не наділені повноваженнями звертати стягнення на предмет іпотеки шляхом визнання право власності на нього за іпотекодержателем

(Постанова ВП ВС від 21 березня 2018 року у справі №760/14438/15-ц, провадження №14-38цс18); від 29 травня 2018 року у справі №369/238/15-ц, провадження №14-117цс18); від 23 травня 2018 року у справі № 916/5073/15 (провадження № 12-33зг18).

Зі смертю позичальника зобов'язання з повернення кредиту включаються до складу спадщини, а строки пред'явлення кредитодавцем вимог до спадкоємців позичальника (преклюзивні строки) і порядок задоволення цих вимог регламентуються статтями 1281 і 1282 ЦК України

(Постанова ВП ВС від 17 квітня 2018 року у справі №522/407/15-ц, провадження №14-53 цс 18)

НЕУСТОЙКА

1) Щодо нарахування пені необхідно зважати на вимоги статей 549, 550, 551 ЦК України, згідно з якими пенею є грошова сума, яку боржник повинен передати кредиторіві у разі порушення зобов'язання і яка обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання. Проценти на неустойку не нараховуються та, якщо предметом неустойки є грошова сума, її розмір встановлюється договором або актом цивільного законодавства. Тобто неустойка нараховується в разі порушення боржником зобов'язання (стаття 610, пункт 3 частини першої статті 611 ЦК України) з першого дня прострочення та до тих пір, поки зобов'язання не буде виконане. Період, за який нараховується пеня за порушення зобов'язання, не обмежується. Її розмір збільшується залежно від тривалості порушення зобов'язання. Тобто пеня може нараховуватись на суму невиконаного або неналежно виконаного грошового зобов'язання (зокрема, щодо повернення кредиту чи сплати процентів за кредитом) протягом усього періоду прострочення, якщо інше не вказано в законі чи договорі. Разом з тим відповідно до пункту 1 частини другої статті 258 ЦК України до вимог про стягнення неустойки (як штрафу, так і пені) застосовується позовна давність в один рік.

Таким чином, стягнути неустойку (зокрема, пеню незалежно від періоду її нарахування) можна лише в межах спеціальної позовної давності, яка згідно із частиною першою статті 260 ЦК України обчислюється за загальними правилами визначення строків, установленими статтями 253-255 цього Кодексу, від дня порушення грошового зобов'язання.

(Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року у справі №310/11534/13-ц, провадження №14-154 цс 18)

2) Якщо кредитний договір встановлює окремі зобов'язання, які деталізують обов'язок позичальника повернути борг частинами та передбачають самостійну відповідальність за невиконання цього обов'язку, то **незалежно від визначення у договорі строку кредитування право кредитодавця вважається порушеним з моменту порушення позичальником терміну внесення чергового платежу. А відтак, перебіг позовної давності стосовно кожного щомісячного платежу у межах строку кредитування згідно з частиною п'ятою статті 261 ЦК України починається після невиконання чи неналежного виконання (зокрема, прострочення виконання) позичальником обов'язку з внесення чергового платежу й обчислюється окремо щодо кожного простроченого платежу.**

Встановлення строку кредитування у кредитному договорі, що передбачає внесення позичальником щомісячних платежів, має значення не для визначення початку перебігу позовної давності за вимогами кредитодавця щодо погашення заборгованості за цим договором, а, насамперед, для визначення позичальнику розміру щомісячних платежів. Відтак, за вказаних умов початок перебігу позовної давності не можна визначати окремо для погашення всієї заборгованості за договором (зі спливом строку кредитування) і для погашення щомісячних платежів (після несплати чергового такого платежу).

•(Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року у справі № 444/9519/12 (провадження № 14-10 цс 18)

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ НОРМ

- **Порушення процесуальних норм, як підстава скасування рішення суду**
- 1) Пунктом 5 частини першої статті 411 ЦПК України визначено, що судові рішення підлягають обов'язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою.
- Частиною першою [статті 158 ЦПК України](#) в редакції, чинній на момент розгляду справи апеляційним судом, встановлено, що розгляд судом цивільної справи відбувається в судовому засіданні з обов'язковим повідомленням осіб, які беруть участь у справі.
- Частиною третьою [статті 74 ЦПК України](#) в редакції, чинній на момент розгляду справи апеляційним судом, передбачено, що судові повістки про виклик у суд надсилаються особам, які беруть участь у справі, свідкам, експертам, спеціалістам, перекладачам, а судові повістки-повідомлення - особам, які беруть участь у справі з приводу вчинення процесуальних дій, у яких участь цих осіб не є обов'язковою.
- Відповідно до частини першої [статті 305 ЦПК України](#) в редакції, чинній на момент розгляду справи апеляційним судом встановлено, апеляційний суд відкладає розгляд справи в разі неявки у судові засідання особи, яка бере участь у справі, щодо якої немає відомостей про вручення їй судової повістки, або за її клопотанням, коли повідомлені нею причини неявки буде визнано судом поважними.
- Всупереч зазначених вимог процесуального [закону апеляційний суд](#) розглянув справу за відсутності ПП, щодо якого були відсутні відомості про вручення судової повістки.
- В матеріалах справи містяться дані про те, що 23 червня 2015 року, 08 липня 2015 року, 26 серпня 2015 року та 17 вересня 2015 року апеляційний суд надслав судову повістку-повідомлення заявнику про розгляд справи в приміщенні Апеляційного суду міста Києва, проте докази отримання вказаного повідомлення ПП відсутні. За таких обставин відсутні підстави вважати, що заявник належним чином повідомлений про розгляд справи у суді апеляційної інстанції.
- Однією з основних засад судочинства є забезпечення апеляційного оскарження рішення суду, таке право повинно бути забезпечене судовими процедурами, які повинні бути справедливими.
- У зв'язку із цим, розгляд справи за відсутності учасника процесу, щодо якого немає відомостей про вручення йому судової повістки є порушенням [статті 129 Конституції України](#), [статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод](#) та відповідно до пункту 5 частини першої [статті 411 ЦПК України](#) є **обов'язковою підставою для скасування судового рішення.**
- **(Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, у справі № 758/6863/14-ц (провадження № 14-224цс18))**
- **2)** Апеляційний господарський суд не повідомив належним чином ОСОБА_3 про час і місце розгляду справи, що у свою чергу, призвело до порушення вимог статті 22 ГПК України (в редакції, яка діяла до 15 грудня 2017 року) щодо права сторони брати участь у судовому засіданні та частини першої статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, оскільки відкритий характер судового розгляду є вагомим чинником права на справедливий суд, а відкритість процесу, як правило, включає право особи бути заслуханою в суді.
- Пунктом 5 частини першої статті 310 ГПК України передбачено, що судові рішення підлягають обов'язковому скасуванню з направленням справи на новий розгляд, якщо справу розглянуто за відсутності будь-кого з учасників справи, належним чином не повідомлених про дату, час і місце судового засідання, якщо такий учасник справи обґрунтовує свою касаційну скаргу такою підставою.
- **(Постанова ВП ВС від 28 серпня 2018 року, у справі № 904/10956/16 (провадження № 12-148гс18)).**

Щодо юрисдикції суду у справах за участі фізичної особи – підприємця.

- Позовні вимоги спрямовані на захист цивільних прав позивача, що виникають із кредитних правовідносин і не залежать від наявності у відповідача як поручителя, який уклав договір поруки та договір іпотеки як фізична особа, статусу підприємця.
- Згідно з частиною першою статті 58 і частиною першою статті 128 Господарського кодексу (далі - ГК) України громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи у порядку, визначеному законом.
- Набуття статусу підприємця не позбавляє людину як учасника суспільних відносин статусу фізичної особи. Наявність у відповідача статусу підприємця не може свідчити про те, що з моменту її державної реєстрації як фізичної особи-підприємця вона виступає в такій якості у всіх правовідносинах, зокрема і за договорами поруки й іпотеки.
- Відповідач саме як фізична особа уклала договори поруки й іпотеки, забезпечивши виконання позичальником зобов'язань за кредитним договором. А тому набула цивільні права й обов'язки у спірних правовідносинах не як суб'єкт господарювання.
- З огляду на викладене Велика Палата Верховного Суду вважає необґрунтованими твердження відповідача про те, що справа має розглядатися за правилами господарського судочинства лише тому, що відповідач зареєстрована фізичною особою-підприємцем.
- Доказів використання відповідачем кредитних коштів, отриманих від кредитора на виконання Кредитного договору для здійснення ним підприємницької діяльності як фізичною особою - підприємцем матеріали справи не містять.
- Таким чином, оскільки предметом позову в цій справі є стягнення заборгованості за кредитним договором з позичальника - фізичної особи, то такий приватноправовий спір за суб'єктним складом сторін підлягає розгляду за правилами цивільного судочинства.
- При цьому доводи позивача про те, що ОСОБА_3 виступав саме як фізична особа - підприємець, а відповідний спір є таким, що виник між суб'єктами господарювання стосовно належного виконання зобов'язань за Кредитним договором та Додатковою угодою до нього, не можуть бути підставою для розгляду цього спору господарськими судами, адже Кредитний договір був укладений з ОСОБА_3 як з фізичною особою, яка отримала відповідний кредит для особистих потреб, безпосередньо не пов'язаних з його підприємницькою діяльністю.
- ***(Постанова ВП ВС 06 червня 2018 року у справі № 910/16713/15 (Провадження № 12-118зс18); від 13 червня 2018 року у справі №548/981/15-ц (провадження №14-182 цс 18).***

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ

- **6.1. У разі неналежного повідомлення відповідача про дату судового засідання при ухваленні заочного рішення заява про застосування позовної давності може бути подана й після ухвалення рішення**
- Якщо суд першої інстанції, не повідомивши належно відповідача про час і місце розгляду справи, ухвалить по ній заочне рішення, відповідач вправі заявити про застосування позовної давності у заяві про перегляд такого рішення. У разі відмови суду першої інстанції у задоволенні цієї заяви відповідач може заявити про застосування позовної давності в апеляційній скарзі на заочне рішення суду першої інстанції.
- ***(Постанова ВП ВС від 17 квітня 2018 року у справі №200/11343/14-ц, провадження №14-59 цс 18)***
-

ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТ. 625 ЦК УКРАЇНИ

- З огляду на вказане Велика Палата Верховного Суду вважає за необхідне **відступити від висновків Верховного Суду України**, викладених у:
- Постанові від 20 січня 2016 року у справі № 6-2759цс15, який полягав у тому, що правовідносини, що виникають з приводу виконання судових рішень, врегульовані Законом України «Про виконавче провадження», і до них не можуть застосовуватися норми, що передбачають цивільну-правову відповідальність за невиконання грошового зобов'язання (стаття 625 ЦК України);
- Постанові від 2 березня 2016 року у справі № 6-2491цс15, який полягав у тому, що дія статті 625 ЦК України поширюється на порушення грошового зобов'язання, яке існувало між сторонами до ухвалення рішення суду, а частина п'ята статті 11 ЦК України не дає підстав для застосування положень статті 625 ЦК України у разі наявності між сторонами деліктних, а не зобов'язальних правовідносин.
- Стаття 625 ЦК України розміщена у розділі I «Загальні положення про зобов'язання» книги 5 ЦК України. Відтак, приписи розділу I книги 5 ЦК України поширюються як на договірні зобов'язання (підрозділ 1 розділу III книги 5 ЦК України), так і на недоговірні (деліктні) зобов'язання (підрозділ 2 розділу III книги 5 ЦК України).
- Отже, у статті 625 ЦК України визначені загальні правила відповідальності за порушення будь-якого грошового зобов'язання незалежно від підстав його виникнення. Приписи цієї статті поширюються на всі види грошових зобов'язань, якщо інше не передбачено договором або спеціальними нормами закону, який регулює, зокрема, окремі види зобов'язань.
- **(Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року у справі № 686/21962/15-ц (провадження № 14-16цс18). (Постанова ВП ВС від 10 квітня 2018 року у справі № 910/10156/17 (провадження № 12-14гс18).**

Закон про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю

З 2018 року статут Вашої компанії здебільшого недійсний.

- набирає чинності через три місяці з дня його опублікування (Голос України від 17.03.2018 — № 50)
- Визнати таким, що втратив чинність, [Закон України](#) "Про господарські товариства" у частині, що стосується товариств з обмеженою відповідальністю та товариств з додатковою відповідальністю.
- Протягом року з дня набрання чинності цим Законом положення статуту товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, що не відповідають цьому Закону, є чинними в частині, що відповідає законодавству станом на день набрання чинності цим Законом. Цей пункт не застосовується після внесення змін до статуту товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю.

Основні зміни:

- **Директор відповідає за зобов'язаннями підприємства.** Якщо активів стало у 2 рази менше, то директор повинен терміново збирати загальні збори учасників і ставити питання як спасати або ліквідовувати підприємство. Забудуватись наказується солідарною відповідальністю.
- **Ви не можете як раніше укладати угоди.** Директор може укладати договори до 50% вартості чистих активів. На інші угоди потрібна згода учасників.
- **В компанії можуть з'явитися небажані учасники.** Якщо у статуті не прописано детально порядок входу-виходу учасників і відсутня згода на відчуження частки, то про нового учасника ви будете дізнаватись по факту.
-
- **Розрахунок дивідендів поквартально.** Якщо у статуті не вказано інше.
- **Відсутність нормативу щодо резервного капіталу у розмірі 25% від статутного капіталу.** Натомість резервний капітал товариство може формувати з метою придбання частки у власному статутному капіталі .

Відновлення кредитування шляхом захисту прав кредиторів

новації застосовуватимуться не лише до відносин, що виникнуть після 04.02.2019 р., але й до відносин, які виникли раніше та продовжують існувати надалі.

з 4 лютого 2019 року коректив зазнають норми
Цивільного кодексу щодо:

- **правових наслідків ліквідації солідарного боржника** ЦКУ доповнюється нормою, яка передбачає, що ліквідація солідарного боржника-юрособи, смерть солідарного боржника-фізособи не припиняють обов'язку решти солідарних боржників перед кредитором та не змінюють його обсягу та умов виконання;
- **припинення поруки та застави.** Уточнено, що в разі зміни зобов'язання без згоди поручителя, внаслідок чого збільшився обсяг відповідальності боржника, порука не припиняється, а такий поручитель несе відповідальність за порушення зобов'язання боржником в обсязі, що існував до такої зміни зобов'язання.

ЩОДО ПОРУКИ

- Якщо строк поруки не встановлено, кредитор може пред'явити позов до поручителя протягом трьох років з дня настання строку виконання основного зобов'язання;
- ліквідація боржника-юрособи не припиняє поруку, якщо до дня внесення до ЄДР запису про припинення такого боржника кредитор звернувся до суду з позовом до поручителя у зв'язку з порушенням таким боржником зобов'язання.

%

- **збільшення процентної ставки за кредитним договором.** Передбачено, що в разі незгоди позичальника із збільшенням процентної ставки він зобов'язаний погасити заборгованість за договором у повному обсязі протягом 30 календарних днів з дня отримання повідомлення про таке збільшення. При цьому до моменту повного погашення заборгованості, але не більше 30 календарних днів з дати отримання повідомлення про збільшення процентної ставки, застосовується попередній розмір процентної ставки;

порядок пред'явлення кредитором вимог до спадкоємців

- Зокрема, змінено строк пред'явлення вимоги кредитора до спадкоємця, який прийняв спадщину, - **не пізніше шести місяців з дня одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину незалежно від настання строку вимоги** (*раніше було - не пізніше шести місяців від дня, коли він дізнався або міг дізнатися про відкриття спадщини*).
- У випадку, якщо кредитор не знав і не міг знати про прийняття спадщини, він зможе пред'явити свої вимоги до спадкоємця, який прийняв спадщину, протягом шести місяців з дня, коли він дізнався про прийняття спадщини або про одержання спадкоємцем свідоцтва про право на спадщину (*раніше було - протягом одного року від настання строку вимоги*).
- **отримання свідоцтва про право на спадщину** спадкоємці зобов'язані звертатися за свідоцтвом про право на спадщину не лише при спадкуванні нерухомого майна, а й майна та/або майнових прав, які обтяжені, та/або іншого майна, щодо якого здійснюється держреєстрація.

зміни до **Закону України "Про іпотеку"**

- 1) запровадження обов'язку іпотекодержателя подати заяву про **держреєстрацію припинення іпотеки** не пізніше 14 днів з дня повного погашення боргу за основним зобов'язанням, забез. іпотекою;
- 2) віднесення до **предмету іпотеки всіх реконструйованих, новостворених об'єктів нерухомості**,
- 3) надання можливості іпотекодержателю **пред'являти вимоги** щодо виконання основного зобов'язання **боржнику-юрособі або ФОП після завершення позасудового врегулювання**. Раніше було: іпотекодержатель позбавлений права пред'являти такі вимоги боржникам. Надалі це табу залишиться лише щодо пред'явлення вимог боржникам-фізособам;
- 4) уточнення порядку **передачі іпотекодержателю права власності на предмет іпотеки на підставі іпотечного договору**. Зокрема передбачено, що договір про задоволення вимог іпотекодержателя чи іпотечний договір, який містить застереження про задоволення вимог іпотекодержателя, є документами, що підтверджують перехід права власності на предмет іпотеки до іпотекодержателя, та є підставою для внесення відповідних відомостей до Держреєстру речових прав на нерухоме майно.

Договори про заставу транспортних засобів не підлягають обов'язковому нотаріальному посвідченню

Відповідні корективи передбачено до Закону України "Про заставу".

Водночас держреєстрація транспортного засобу здійснюватиметься лише після перевірки відсутності будь-яких обтяжень, а в разі їх наявності реєстрація (перереєстрація) авто здійснюватиметься виключно за умови надання згоди на це обтяжувача. Зміни щодо цього буде внесено до Закону України "Про дорожній рух".

Також при посвідченні угод про відчуження або заставу транспортних засобів нотаріуси будуть перевіряти відсутність будь-якої заборони відчуження або арешту майна. Такі новації передбачено до Закону України "Про нотаріат".

передача електронного платіжного засобу представнику користувача за довіреністю

- **запроваджується можливість передачі електронного платіжного засобу представнику користувача за довіреністю,** що видана користувачем та посвідчена у встановленому законодавством порядку. В такому разі банк не несе відповідальності за проведення операцій з використанням такого електронного платіжного засобу. Відповідні норми внесено до Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" (N 2346-III від 05.04.2001 р.).

витяги з Держреєстру актів цивільного стану громадян

- **банки або інші фінустанови, які мають ліцензію на надання коштів у позику відповідно до Закону про фінпослуги, або бюро кредитних історій зможуть отримувати витяги з Держреєстру актів цивільного стану громадян у порядку та обсязі, встановлених Мін'юстом, однак лише за умови наявності письмової згоди фізособи. Зміни щодо цього передбачено до Закону України "Про державну реєстрацію актів цивільного стану"**

МСФЗ 9

Новий стандарт базується на концепції, згідно з якою фінансові активи слід класифікувати та оцінювати за справедливою вартістю зі змінами **справедливої вартості**, що визнаються у **прибутку або збитку, коли вони виникають («СВПЗ»)**, за винятком випадків застосування обмежувальних критеріїв для класифікації та оцінки активів за **амортизованою собівартістю або справедливою вартістю через інший сукупний дохід («СВІСД»)**.

Резерв під збитки МСФЗ 9

Резерв по дебіторській заборгованості очікуваних кредитних збитків розраховується за формулою:

- **$R = EAD * PD * LGD$** ,
- R – необхідна сума резерву
- EAD – сума під ризиком у випадку невиконання кредитних зобов'язань
- PD (*probability of default*) – ймовірність дефолту (%) на кожну звітну дату.
- LGD (*loss given default*) – рівень втрат у випадку дефолту (%), який визначається в залежності від строку виникнення прострочення (90-180 днів 100%)

Розподіл ймовірності дефолту за балами скорингу

<https://www.ubki.ua/mainscore-ua>

Імовірність дефолту (УБКІ)

Категория риска	№ Группы	Сводная национальная шкала	Сводная международная шкала	Вероятность дефолта на 1 год	УБКІ ймовірність дефолту	Скоринг УБКІ
A	1	AAA	BBB+	0,00143	0,0013	517-700
A	1	AAA	BBB	0,00189	0,0031	503-517
A	2	AAA	BBB-	0,00276	0,0044	494-503
A	2	AA+	BB+	0,00483	0,0037	485-494
A	3	AA	BB+	0,0061	0,0055	477-485
A	3	AA-	BB	0,00764	0,0067	469-477
A	3	A+	BB	0,009	0,0092	461-469
A	4	A	BB-	0,015	0,0122	452-461
A	4	A-	BB-	0,017906667	0,0129	444-452
B	4	BBB+	B+	0,02217	0,0133	436-444
B	5	BBB	B+	0,025528889	0,0218	427-436
B	5	BBB-	B	0,03288	0,0256	417-427
B	5	BB+	B	0,03756963	0,0297	407-417
B	6	BB	B-	0,05435	0,038	397-407
B	7	BB-	CCC+	0,063069877	0,0522	384-397
B	7	B+	CCC	0,11461	0,0742	369-384
B	8	B	CCC-	0,20501	0,1078	350-369
B	8	B-	CCC-	0,269503416	0,1579	328-350
C	9	CCC	CC	0,27691	0,281	293-328
C	9	CC	CC	0,322374472	0,6134	0-293
C	9	C	CC	0,342467019		90

$$R = \frac{(EAD * PD * LGD)}{(1 + IR)^{n/12}}$$

Долговые обязательства депозит/ облигации	Размер долга (Loan)	Ставка (IR)	Дата возврата	Рейтинг	Группа риска	Внутренний рейтинг	Срок, в мес. N	Вероятность дефолта (PD [1год])	Вероятность дефолта (PD [по сроку])	Уровень возврата (RR)	Доля потерь (LGD)	Ставка приращ. $(1+IR)^{N/12}$	Требования под риском (EAD)	Ожидаемые потери (ECL)	R ECL (станд.)
Депозит	12 208 033,23	10,0%	31.12.2021	AAA(ukr)	1	AAA	21,0	0,14%	0,14%	35%	65%	1,00000	12 208 033,23	11 347,37	11 347,37

Оцінка індивідуального кредитного ризику (МСФЗ)

A. Метод класифікації кредитів за ступенем ризику

1. Оцінка кредитоспроможності/ платоспроможності

A - бездоганна

Фінансовий/економічний стан позичальника стабільний, він спроможний погашати кредит (проценти, погашення основної суми) з отриманих поточних доходів.

B – ймовірність виникнення ризику

Фінансовий/ економічний стан позичальника в цілому або частково не підлягає сумніву, графік платежів поки дотримується (проценти, погашення основної суми), але не виключається можливе виникнення затримок сплати.

C - недостатня

Фінансовий/економічний стан позичальника в цілому є нестійким/ сумнівним, він неспроможний погашати кредит (проценти, погашення основної суми) за рахунок отриманих поточних доходів, графік платежів не дотримується або сплати відбуваються з великими затримками.

D – неможливо надати повну оцінку

(напр. За відсутності для оцінки документації в повному обсязі)

2. Ступінь забезпечення кредиту заставою

I - більше чи складає 100%

Кредит повністю забезпечений та може бути погашений в повному обсязі (залишок процентів та основної суми) за рахунок заставного майна.

II – забезпечення від 30% до 100 %

Кредит слабо забезпечений та може бути лише частково погашений (залишок процентів та основної суми) за рахунок заставного майна.

III - забезпечення менше 30%

Кредит практично не вдається погасити (залишок процентів та основної суми) за рахунок заставного майна (неможливо чи майже неможливо).

Класифікація кредитів за ступенем ризику

3. Класифікація кредитів за ступенем ризику

Група ризику

кредитоспроможність/ платоспроможність	ступінь забезпечення кредиту заставою		
	I	II	III
A	1	1	1
B	1	2	2/3
C	1	3	3
D	1	2/3	2/3

Класифікація за групами ризику не передбачає використання лише схематичної методики, специфіка кожного конкретного випадку має бути розглянута. Наступні принципи можуть бути покладені за основу класифікації за групами ризику:

1 - кредит без будь-яких очевидних ризиків

Віднесення кредиту до 1 групи відбувається, у випадку, якщо незалежно від забезпечення кредиту, платоспроможність позичальника є бездоганною; економічний стан настільки стабільний, що він спроможний погашати кредит (проценти, основна сума) за рахунок отриманих поточних доходів.

Віднести кредит до 1 групи можна також у випадку, якщо економічний стан позичальника частково є сумнівним (ймовірність виникнення ризику), разом з тим, кредит є повністю забезпеченим та може бути погашений в повному обсязі за рахунок заставного майна.

2 - кредит з підвищеним латентним ризиком

Графік платежів (можливо з затримками платежів) - поки виконується. Можливість погашати кредит (проценти, погашення основної суми) за рахунок отриманих поточних доходів знаходиться під загрозою. Кредит слабо забезпечений та може бути тільки частково погашений (залишок процентів та основної суми) за рахунок заставного майна.

3 - кредит з високим ступенем ризику неповернення або вже неповернений

Віднесення кредиту до 3 групи відбувається, у випадку, якщо внаслідок поганого фінансового стану позичальника та відсутності застави чи недостатнього забезпечення очікується фактична втрата кредиту. Графік платежів не виконується або виконується лише частково або ж з великими затримками.

Матриця «КОЛЕКТИВНОГО РЕЗЕРВУВАННЯ» МСФЗ 9

МСФЗ 9 щодо очікуваних втрат по кредитах:

Дозволяє не враховувати «облікову ставку» (тобто тимчасову вартість грошей). Дата набуття чинності: 1 січня 2018 року

«підхід трьох блоків»: $ALL_1 = R_1 + R_2 + R_3$

R (резерв) = Сума x історія (0,01) x очікування (0,04) та/або = Сума x колективн (0,2)

R_1

Блок 1

- Для кредитів без простро-чення або ≥ 30 днів неплатежів
- Колективний резерв за типом кредиту з однорічним спостережним періодом

R_2

Блок 2

Оцінка бізнес-моделі:

- Для більшості кредитів, які принаймні один раз перевищу-вали простро-чення на ≥ 30 днів, але наразі вони не є «не-погашеними» > 90 днів
- Колективний резерв за типом кредиту

R_3

Блок 3

Оцінка грошових потоків

- Для кредитів, які є наразі «непогаше-ними» (тобто з ≥ 90 днів про-строчення) або це найбільші кредити КС (5% від капіталу; 10 найбільших -25% капіталу) та мають заборгованість
- Кожен кредит аналізується окремо

Теперішня вартість майбутніх
грошових потоків (кредитів, депозитів)
оцінюється за ефективною
процентною ставкою

Теперішня вартість = Майбутня вартість $\times 1/(1+\%)$ за період(років)

$$PV = FV \cdot \frac{1}{(1+R)^n},$$

ВСД и ЧИСТВНДОХ - функции в Microsoft Excel

ВСД – Возвращает внутреннюю ставку доходности для ряда денежных потоков

ЧИСТВНДОХ - Возвращает внутреннюю ставку доходности для графика денежных потоков, которые не обязательно носят периодический характер

Данные

Значения

Даты

-10 000

1-январь-08

2750

1-март-08

4250

30-октябрь-08

3250

15-февраль-09

2750

1-апрель-09

Формула

Описание (результат)

Результат

=ЧИСТВНДОХ
(A3:A7; B3:B7; 0,1)

Внутренняя ставка
доходности
(0,373362535 или
37,34%)

37,34 %

Графік потоків коштів, розрахунок балансової вартості та амортизації

								рік	місяць	день
							Номінальни й %	17,000000%	1,41667%	0,04658%
							ВСД	16,80274%	1,30272%	0,04256%
							ЧИСТВНДО Х	19,07988%	1,46584%	0,04785%
Період		Потоки коштів				Балансова вартість	Доходи			Дисконтиро ваний денежный поток
Дата	Дні	Всього	Номінал	Проценти	Комісія	Всього	Всього	Нараху- вання	Аморти- зація	
05.11.2012		-3 040 000,00	-3 100 000,00	0,00	60 000,00	3 040 000,00	х	х	х	-3 040 000,00
30.11.2012	25	36 095,89	0,00	36 095,89	х	3 040 482,56	36 578,45	36 095,89	482,56	35 666,73
31.12.2012	31	44 758,90	0,00	44 758,90	х	3 041 153,44	45 429,78	44 758,90	670,88	43 575,66
31.01.2013	31	44 758,90	0,00	44 758,90	х	3 041 834,35	45 439,81	44 758,90	680,91	42 934,15
31.12.2013	31	64 250,68	0,00	64 250,68	х	4 403 872,86	65 778,24	64 250,68	1 527,56	52 529,57
31.12.2014	31	72 191,78	0,00	72 191,78	х	4 975 995,32	74 317,74	72 191,78	2 125,96	49 565,04
31.01.2015	31	72 191,78	0,00	72 191,78	х	4 978 153,04	74 349,51	72 191,78	2 157,73	48 835,36
31.12.2015	31	36 095,89	0,00	36 095,89	х	2 494 237,17	37 250,73	36 095,89	1 154,84	20 811,68
30.08.2016	30	1 267 465,75	1 250 000,00	17 465,75	х	0,00	18 061,61	17 465,75	595,85	650 572,84
Всього	1 394	5 422 106,84	3 100 000,00	2 322 106,84		х	2 382 106,85	2 322 106,84	60 000,00	97 0,00